

บทที่ 3

แนวคิดและการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ในบทนี้จะกล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยจะกล่าวถึงแนวคิดในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำในช่วงเวลานั้น โดยจากการศึกษาพบว่ามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่มีส่วนในการตัดสินใจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และในหัวข้อศึกษานี้จะชี้ให้เห็นถึงแนวคิดของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบเสรีนิยม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นถูกนำไปสู่การดำเนินนโยบายปฏิบัติต่อไป ซึ่งจะแบ่งหัวข้อศึกษาดังนี้

1. แนวคิดและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง
2. แนวคิดและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเพื่อการอุตสาหกรรมและ

เกษตรกรรม

แนวคิดและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง

ดังได้กล่าวแต่บทที่ 2 แล้วว่า สหรัฐอเมริกามีนโยบายที่จะป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจ ประกอบกับรัฐบาลไทยภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขณะนั้นต้องการการรับรองและความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเช่นกัน ดังนั้นความต้องการพึ่งพาซึ่งกันและกันได้นำไปสู่ความร่วมมือกัน โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับเอาระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่สหรัฐอเมริกาแนะนำมาใช้ และมีสหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งเงินช่วยเหลือที่สำคัญ ในขณะที่เดียวกันทางสหรัฐอเมริกาได้ผลประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือประเทศไทยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาต้องการป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังขยายอำนาจในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกในช่วงเวลานั้น และสหรัฐอเมริกาเองได้

ตระหนักดีว่า อานาจทางทหารประการเดียวไม่สามารถจะต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ได้ โดยที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นเดียวกัน¹ จากความคิดดังกล่าว ทำให้สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2501-2502 เป็นจำนวน 58.9 ล้านดอลลาร์ซึ่งเป็นงบประมาณที่เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาถึงสองเท่า²

การรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาของจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ย่อมมีผลถึงแนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ โดยเฉพาะในเรื่องของอันตรรกะจากภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้เห็นนโยบายต่าง ๆ ของจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ ได้อาศัยภัยคอมมิวนิสต์เป็นข้ออ้างด้วยเช่นกัน ในเหตุผลนี้เห็นได้ชัดจากการที่ขบวนการประเทศลาวซึ่งสนับสนุนคอมมิวนิสต์มีอำนาจเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2503 แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นภาคีสมาชิกองค์การซีโต้ (SEATO) ที่จะให้ความคุ้มครองประเทศสมาชิกจากภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ก็ยังมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ประเทศไทยจึงได้ทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา เรียกว่าสนธิสัญญา รัชต์-คอมันตร์ (Rusk-Khoman) ในปี พ.ศ. 2505 สนธิสัญญาดังกล่าวระบุไว้ว่า สหรัฐพร้อมที่จะป้องกันประเทศไทยจากภัยรุกรานของคอมมิวนิสต์³ แต่ผลจากการที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการใช้ข้ออ้างในเรื่องภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้แนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ได้มีความเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงรวมอยู่มาก กล่าวคือจากนโยบายการพัฒนาเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชนเปลี่ยนไปเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคง

¹พัชรี ธรรมชัย, "การเมืองของการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนปี พ.ศ. 2497, 2503 และ 2505" ใน อยู่เมืองไทย, สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 271.

²ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และ ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 316.

³พัชรี ธรรมชัย, "การเมืองของการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทย...", เรื่องเดียวกัน, หน้า 272

ให้กับฐานทัพอเมริกามากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการสร้างทางหลวงไปยังพื้นที่ที่มีฐานทัพของสหรัฐอเมริกาตั้งอยู่หรือที่อยู่ในเขตเร่งรัดพัฒนาชนบท ที่เกี่ยวพันถึงแผนการต่อสู้ของผู้ก่อการร้าย จะได้รับการจัดอันดับความสำคัญตามโครงการพัฒนาแห่งชาติก่อน โครงการพัฒนาแห่งชาติของจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ จึงเปลี่ยนแปลงจากนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศมาเป็นนโยบายเพื่อความมั่นคงด้วยส่วนหนึ่ง กล่าวคือ จากการพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจ มาเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างความผูกพันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

ในเรื่องของความมั่นคง เพื่อให้พ้นภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์จอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ได้แนวคิดจากสหรัฐอเมริกาอย่างมากกล่าวคือในทัศนะของสหรัฐอเมริกานั้นการทำสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์นั้นมีหลักการสำคัญ คือ

1. จำเป็นจะต้องมีความมั่นคงทางการเมืองและสังคมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยผ่านการลงทุนจากเอกชน
2. มาตรการทางด้านความปลอดภัยต้องมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการแทรกซึมและการบ่อนทำลายจาก "คอมมิวนิสต์สากล" ในนัยหมายถึง จะต้องไม่มีการคัดค้านใด ๆ ต่อหลักการพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงของชาติ เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์⁴

จากทัศนะดังกล่าวข้างต้นของสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งคมและการเมือง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งการกระทำทุกอย่างของรัฐบาลจะต้องปราศจากการขัดแย้งและต่อต้านจากผู้ใดหรือบุคคลใดในสังคม หรือจะกล่าวง่าย ๆ ก็คือ สหรัฐอเมริกายอมรับระบอบเผด็จการเพื่อการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้โดยที่ทางสหรัฐอเมริกามีจุดประสงค์หลัก เพื่อแลกกับการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และปรากฏว่าแนวคิดรวมถึงนโยบายทางเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ก็ไม่แตกต่างไปจากทัศนะดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาเลย กล่าวคือจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ นำข้ออ้างจาก

⁴ วัชชัย วัฒนรังสรรค์, "บทบาทของสหรัฐอเมริกาในสังคมไทย" ใน มาร์ดา วันแนคเตอร์, ลัทธิอาณานิคมแผนใหม่ในเอเชียอาคเนย์, สมชัย สงคามาศย์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ยูฟ้าย, 2524), หน้า 48-49.

ภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์มาใช้ในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจโดยอาศัยอำนาจเผด็จการที่ตนเองมีอยู่มาช่วยในการดำเนินงาน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้อาศัยอำนาจเผด็จการเข้าดำเนินนโยบายต่าง ๆ ตั้งแต่ทำการปฏิวัติในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 เริ่มจากการตั้งอำนาจต่าง ๆ เข้าสู่ตนเองตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 1 ความว่า

ด้วยคณะปฏิวัติ ซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือน ได้ทำการยึดอำนาจ ปกครองประเทศในนามของปวงชนชาวไทย ตั้งแต่เวลา 21.00 นาฬิกา วันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2501 นี้เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะปฏิวัติโดยทั่วไปแล้วขอให้ประชาชนพลเมืองประกอบอาชีพตามปกติ ให้ข้าราชการทั้งหลายปฏิบัติงานในหน้าที่ตามเคยและให้ทุกคนตั้งอยู่ในความสงบ มีพึงกระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ ห้ามเคลื่อนย้ายกำลังทหารนอกจากด้วยคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ และให้ผู้บังคับบัญชากำลังหน่วยต่างๆ ของประเทศ พึงและปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติแต่ผู้เดียว...⁵

จากคำสั่งดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์พยายามดึงอำนาจทุกอย่างเข้าสู่ตนเอง หน่วยงาน กระทรวง กรม กองต่าง ๆ ตลอดจนรวมถึงประชาชนทั้งหลายต้องอยู่ภายใต้คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติแต่เพียงผู้เดียวซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งตามทัศนะเรื่องความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาจากนั้นพรรคการเมืองซึ่งจะมีหน้าตาในการเสนอหรือยับยั้งนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ถูกยกเลิกด้วยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 8 ความว่า

ด้วยคณะปฏิวัติเห็นว่า สถานการณ์ในประเทศเวลานี้ไม่สมควรที่จะให้มีการตั้งพรรคการเมือง ฉะนั้นจึงยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498

⁵ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 75 (20 ตุลาคม 2501) : 3.

บรรดาพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ให้เป็นอันสิ้นสุดลงและจะตั้งขึ้นใหม่มิได้ ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป⁶

ในด้านของประชาชนเองได้ถูกรีดรอนสิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นลงตามทัศนะของสหรัฐอเมริกาเห็นว่าจะต้องไม่มีการคัดค้านใด ๆ ต่อหลักการพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงของชาติซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ได้ทำการรีดรอนเสรีภาพของประชาชนลงตามทัศนะดังกล่าว ประกอบกับในช่วงเวลานั้นเริ่มมีการแสดงออกทางสิ่งตีพิมพ์ไม่พอใจที่รัฐบาลมีนโยบายที่เข้าไปผูกพันอยู่กับอเมริกา จนบรรดาประเทศอาเซียนได้ตั้งสมญานามให้แก่ประเทศไทยว่าเป็น "รัฐบาลหุ่นของสหรัฐอเมริกา"⁷ และมีการโจมตีการแทรกแซงกิจการภายในประเทศของสหรัฐอเมริกาผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ ดังนั้นจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ จึงได้หาวิธีการข่มขู่เพื่อให้เกิดความหวาดกลัว เช่น การขู่ว่าถ้าหากหนังสือพิมพ์ฉบับใดกล่าวร้ายเลียดสีรัฐบาล ก็อาจถูกทำลายหนังสือพิมพ์ หรือยึดแทนพิมพ์ได้⁸ เมื่อความรุนแรงมากขึ้น จอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ได้แก้ปัญหารวดการออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 13 ห้ามมิให้มีการั่วสุมประชุมกันในทางการ ณ ที่ใด มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป หากผู้ใดฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานจับกุมเพื่อดำเนินการสอบสวนความผิด⁹ แนวคิดดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากการเรียนรู้ทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ด้วยเช่นกัน กล่าวคือจากในอดีตเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (วาระที่ 2) ได้เปิดให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ทางสิ่งพิมพ์และการเปิดไฮด์ปาร์คอย่างกว้างขวาง แต่ท้ายที่สุดการเปิดโอกาสดังกล่าวทำให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถูกโจมตีและถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจนในที่สุด

⁶ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 75 (31 ตุลาคม 2501) : 4.

⁷พัชรี ุณะมัย, "การเมืองของเกริกกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ..." ใน อยู่เมืองไทย, หน้า 267.

⁸"ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17" ข้อ 1 ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 75 (27 ตุลาคม 2501), หน้า 7.

⁹ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 75 (ตุลาคม 2501) : 6.

จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงต้องสั่งปิดการดำเนินการดังกล่าวเสีย ซึ่งจากประสบการณ์ครั้งนั้นทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตระหนักดีว่าการเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลแล้วจะนำมาซึ่งความไม่มีเสถียรภาพ ดังนั้นในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นสมัยที่การสื่อสารมวลชนไม่มีอิสระในการทำงาน มีการสั่งจับกุมบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะบรรดาสื่อมวลชนที่เป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาล เช่น นายอุทธรณ์ พลกุล นายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย , นายสนิท เอกชัย บรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางกอกเดลิเมล์ , นายสวัสดิ์ ตันตสุขุทธิ์ บรรณาธิการ หนังสือพิมพ์เดลิเมล์รายวัน, นายสังข์ พัฒนทัย บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสถียรภาพ, นายฮะล้วน แซ่จ้งวู้ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ดวงจันทร์ และอีกส่วนหนึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่โจมตีบทบาทการแทรกแซงกิจการภายในประเทศไทยของสหรัฐอเมริกา เช่น นายสังข์ พัฒนทัย และ นายเปลื้อง วรรณศรี รวมถึงการจับกุมผู้สมัครพรรคหลายคน เช่น ประกอบ รัตลักษณ์ล้ำประเสริฐ, ขำ ปลื้มจิต, วิศิษฐ์ ศรีภักธา, จานงค์ หนูทอง และ จานงค์ หาดฤทธิ์ ซึ่งบางคนเคยขอหาว่ากระทำตนผิดกาฬลัทธิคอมมิวนิสต์¹⁰

นอกจากนั้นแล้วจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังได้อาศัยทักษะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงโดยอาศัยการปกครองตามระบอบเผด็จการมาใช้กล่าวคือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้อาศัยอำนาจตามระบอบเผด็จการ ซึ่งถือว่าคำสั่งของผู้นำสามารถเปรียบเสมือนกฎหมายข้อบังคับที่พึงปฏิบัติ ดังนั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงอาศัยคำสั่งของคณะปฏิวัติเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ

ในด้านของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เองได้อาศัยภัยจากการรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์มาเป็นข้ออ้างในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมากไม่น้อยด้วยเช่นกัน เช่น การประกาศยุบสหภาพแรงงานและสหพันธ์ของผู้ใช้แรงงานมีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 โดยอ้างว่าการเปิดโอกาสให้มีการเรียกร้องใดๆจะนำมาสู่ภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 19 ความว่า

¹⁰"ประวัติการต่อสู้กรรมกรไทย", (ม.ป.ป.), หน้า 47.

โดยที่พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 มีบทบัญญัติไม่เหมาะสม เปิดช่องให้เป็นเครื่องมือยุยงส่งเสริมให้เกิดความริ้วราน ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ทาลายความเห็นใจและการประนีประนอมระหว่างกัน ทั้งเป็นโอกาสให้ตัวแทนคอมมิวนิสต์ อาศัยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้เป็นเครื่องมือยุยงลูกจ้างในทางมิชอบ อันเป็นกลวิธีเพื่อจุดประสงค์ตามแผนการทั้งนี้ทำให้เกิดความระส่ำระสายในการประกอบ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เป็นภัยร้ายแรงแก่การดำเนินงานเศรษฐกิจ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ดังปรากฏตามข้อเท็จจริงที่ได้เกิดขึ้นแล้ว คณะปฏิวัติเห็นสมควรฯ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัตินี้เสีย และขณะเดียวกันควรกำหนดการคุ้มครอง และอำนวยความสะดวกแก่ลูกจ้างตามสมควร¹¹

จากประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของลูกจ้างลงให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดรวมถึงมีการกดค่าจ้างแรงงานให้อยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ถูกมองว่าจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์มีนโยบายที่จะเอาใจนายจ้างและผู้ประกอบการมากกว่าที่จะเอาใจลูกจ้าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ส่งเสริมการลงทุนของนายจ้างโดยการที่รัฐบาลออกกฎหมายคุ้มครองมิให้มีการเรียกร้องสิ่งใดๆจากลูกจ้างอันจะทำให้ธุรกิจต่างๆไม่ต้องประสบปัญหาดังกล่าว ในส่วนของลูกจ้างแม้ว่าจะไม่มีโอกาสลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิใดๆจากนายจ้างแม้แต่การขอขึ้นค่าแรงก็ตาม แต่ทางรัฐบาลก็ได้ช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนด้วยการลดราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตลง เช่น การที่จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ได้สั่งให้ทหารนำมะพร้าวราคาถูกมาจากหนಾಯให้กับประชาชนมีการจำหน่ายข้าวสารในราคาที่ถูกลง ลดราคากาแฟ ไข่เลี้ยง รวมถึงการให้บริการทางด้านสาธารณสุข การลดค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าลง ซึ่งเป็นการเอาใจประชาชนและจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวสามารถทำให้กระแสการเรียกร้องขอเพิ่มค่าแรงของลูกจ้างลดลง ประกอบกับการมีบทลงโทษที่รุนแรงในการรวมตัวกันของบรรดาลูกจ้างยิ่งช่วยเสริมนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการดำเนินนโยบายต่างๆทำเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มแต่ผลเสียก็ได้เกิดขึ้นกับบุคคลบางกลุ่ม เช่น การที่รัฐบาลใช้การเก็บพร

¹¹ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 75 (31 ตุลาคม 2501) : 4

เมี่ยมข้าวเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดราคาข้าวไว้เพื่อเป็นการชดเชยกับอัตราค่าจ้างที่อยู่ในระดับต่ำ¹² เพื่อที่กรรมกรจะไม่เดือดร้อนในการดำรงชีพมากนัก จึง ท้าให้พ่อค้าข้าวได้รับความกระทบกระเทือนในเรื่องการลดราคานี้ และผู้ที่เดือดร้อนที่สุดก็คงจะไม่พ้นชาวนาที่ต้องขายข้าวในราคาที่ถูกลงทั้งๆที่พวกเขาเหล่านั้นก็มีความยากจนอยู่แล้ว ซึ่งปัญหาการลดราคาสินค้าก็มิได้เกิดเฉพาะสินค้าข้าวเท่านั้น แต่ยังคงมีอยู่ในหลายกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่หากินทางด้านกสิกรรมและเกษตรกรรม ปัญหาการช่วยเหลือในเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชนนั้นในสมัยของการพัฒนาจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ตามหนังสือพิมพ์ดังบทความเรื่อง "พ่อค้าคนกลาง" ได้กล่าวถึงปัญหานี้ไว้ว่า

การช่วยเหลือเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชน ท้าให้เกิดปัญหาแก่บางอาชีพเช่นอาชีพการผลิตไข่เบ็ด เพราะปรากฏว่าการพัฒนาของจอมพลสฤษดิ์ รัชชัตท้าให้ราคาไข่เบ็ดตกต่ำลง... และอีกปัญหาที่เกิดขึ้นกับไข่เบ็ดก็คือการที่พ่อค้าคนกลางลดราคาซื้อจากกสิกร แต่ตนเองขายในราคาแพง¹³

จะเห็นได้ว่ากรณีที่รัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมทำให้เกิดความกระทบกระเทือนถึงประชาชนที่อยู่ในสาขาอาชีพอื่น ซึ่งในที่สุดแล้วท้าให้ถูกมองว่าการพัฒนาในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ รัชชัตเป็นการพัฒนาแบบไม่สมดุลย์ อันจะนำมาซึ่งปัญหาที่ยากจะแก้ไข

ดังนั้นการห้ามไม่ให้มีการรวมตัว และเรียกร้องใดๆของแรงงานโดยอาศัยภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นข้ออ้างนั้น ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดและนโยบายทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงของจอมพลสฤษดิ์ รัชชัต และได้มีส่วนท้าให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลเป็นไปอย่างราบรื่น อันจะส่งผลถึงความมั่นคงของรัฐบาลในที่สุด

*การเก็บค่าฟรีเมี่ยมข้าวเป็นการเก็บภาษีในการส่งออกข้าว เมื่อการส่งออกข้าวถูกเก็บภาษีในอัตราที่สูง จึงมีผลท้าให้การส่งออกมีจำนวนน้อยลง ยังผลให้คงเหลือข้าวภายในประเทศในอัตรามากขึ้นและราคาข้าวมีราคาต่ำลง

¹²ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์ , เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพา (กรุงเทพฯ : ๖๐.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์ , 2539) , หน้า 220.

¹³"พ่อค้าคนกลาง" ไทยรัฐ (15 มกราคม 2504.)

แนวคิดและการดำเนินงานนโยบายเศรษฐกิจเพื่อพัฒนากิจการอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตัดสินใจรับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เข้ามาใช้ตามคำแนะนำของสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2502¹⁴ เพื่อทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ในระดับชาติและพิจารณารับรองความเหมาะสม ของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในด้านต่าง ๆ ให้แก่รัฐบาล¹⁵ ผลงานที่สำคัญของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คือ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504-2509) ซึ่งตามแผนพัฒนาฯ นี้ ชื่อหนึ่งได้ระบุไว้ว่า

... เพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ จากร้อยละสิบของรายได้ประชาชาติในปี 2504 ให้เท่ากับร้อยละสิบสองของรายได้ประชาชาติในปี 2509 และกำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มมูลค่าการผลิต ซีเมนต์ ผ้า น้ำตาล กระดาษ กระจกอบาน บุหรี่ ดินบุก ถ่านลิกไนต์ และยิบซัม¹⁶

จะเห็นได้ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้ความสำคัญกับเรื่องของอุตสาหกรรมมากจนถึงกับได้บัญญัติไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกของไทย และในสมัยของการปฏิวัติในเองได้มีการส่งเสริมการลงทุน ภาคอุตสาหกรรมอย่างมาก โดยผ่านการดำเนินการดังต่อไปนี้

¹⁴สุนทร หงส์ลดารมย์, "ผลงานในด้านเศรษฐกิจและการคลังในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์", คณะรัฐมนตรี, ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พระนคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2507), หน้า 124.

ในระยะแรกของการปฏิวัติ พ.ศ.2501 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 33 เพื่อส่งเสริมนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ซึ่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ระบุว่า

1. รัฐจะไม่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นใหม่เพื่อแข่งขัน อุตสาหกรรมของเอกชน และจะไม่รื้อนกิจการอุตสาหกรรมของเอกชนมาเป็นของรัฐ
2. ผู้ประกอบอุตสาหกรรมที่ได้รับ การส่งเสริมจะได้รับการลด ภาษีอากรเข้าสำหรับเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอุตสาหกรรม
3. ได้รับยกเว้นการ เสียภาษีเงินได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่ต่ำกว่า 2 ปี และไม่เกิน 5 ปี
4. อนุญาตให้นำเงินตราต่างประเทศของ เงินทุนหรือผลกำไรออกนอกประเทศได้
5. อนุญาตให้ช่างฝีมือผู้ชำนาญเข้าประเทศได้ งดเว้นผันผันหลักเกณฑ์ในเรื่องคนเข้าเมือง
6. ได้รับการลดหรืองดการ เก็บภาษีศุลกากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบที่จำเป็นต้องสั่งจากต่างประเทศ
7. ได้รับการลดหรืองดการ เก็บภาษีศุลกากรขาออกแก่ผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นต้องส่งออก
8. ได้รับการคุ้มครองงดการห้ามนำเข้าหรือขึ้นภาษีอากร และห้ามประกอบกิจการแก่สินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ในประเทศ¹⁷

¹⁵อานวย วีรวรรณ, "การบริหารงานเศรษฐกิจการคลังและการเงินของ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 111.

¹⁶เสนาะ อุณากร, "การวางแผนพัฒนาระดับชาติ" ใน การวางแผนเพื่อการพัฒนา ไพโรจน์ สิตปรีชา, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515) หน้า 5-6.

¹⁷"ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33", ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 75 (5 ตุลาคม 2501) และกองทัพบก, อนุสรณ์ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (กรุงเทพฯ : บริษัทชนะการพิมพ์, 2507), หน้า 160-161.

จากการประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าวจะเห็นว่าจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ได้สนับสนุน การดำเนินธุรกิจของเอกชนอย่างมากโดยเฉพาะจะสนับสนุนการลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การผลิตเพื่อการอุปโภคและบริโภค รวมถึงอุตสาหกรรมก่อสร้าง¹⁸ ซึ่งจากเนื้อหา สาระของประกาศดังกล่าวพอจะมองได้ว่า การลงทุนที่รัฐบาลสนับสนุนนั้นให้ผลประโยชน์ แก่นักลงทุนชาวไทย จะมีก็เพียงข้อความในข้อ 4 และ 5 เท่านั้นที่พอจะมองเห็นได้ชัดว่า เป็นการสนับสนุนการลงทุนของชาวต่างประเทศโดยตรง ดังนั้นประกาศฉบับดังกล่าวจึงไม่ถือ ว่าเปิดกว้างให้นักลงทุนชาวต่างประเทศตามที่สหรัฐอเมริกาต้องการ

ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ซึ่งเปิดทางให้นักลงทุน ชาวต่างประเทศสามารถประกอบการลงทุน ได้สะดวกยิ่งขึ้น และสามารถครอบครองที่ดินในประเทศไทยได้ ดังความในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 47 ซึ่งกล่าวมาแล้วในหน้า 28

นอกจากนี้ยังได้อนุญาตให้คนต่างด้าวมีสิทธิถือครองที่ดินได้โดยไม่จำกัด ตาม ความในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ที่ว่า

... โดยที่เห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคล ในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และ พาณิชยกรรม โดยให้ถือได้เพียงจำนวนเนื้อที่กำหนดไว้ ผู้ใดจะถือ กรรมสิทธิ์เกิน ุบกว่านี้มิได้ นั้น เป็นการจำกัดสิทธิโดยไม่สมควร และเป็นสาเหตุของความเจริญ ก้าวหน้าในทางการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและส่งผลให้เสียหาย แก่การเศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรที่จะยกเลิกข้อจำกัดนี้เสีย อนึ่งบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายที่กล่าวแล้วซึ่งบัญญัติว่า นิติบุคคลที่เป็น บริษัทจำกัด ห้างหุ้น ส่วนจำกัด สมาคม สหกรณ์และมูลนิธิ ซึ่งเป็นเพียงแต่มีผู้จัดการหรือกรรมการเป็น คนต่างด้าวให้ถือว่าเป็นนิติบุคคลต่างด้าว ถูกบันทึกสิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน ุบด้วยนั้น ก็ไม่เหมาะสมและชอบด้วยความยุติธรรม และส่งผลเสียหายเช่นเดียว

¹⁸โปรดดู "ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 42", ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ)

กัน... หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งให้ยกเลิกความในมาตรา 34 ถึงมาตรา 49 และมาตรา 97 อนุมาตรา (5) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน¹⁹

ดังนั้นจากการเห็นความสำคัญของงานด้านการลงทุนเพื่ออุตสาหกรรม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงสั่งให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2502²⁰ เพื่อให้ทำหน้าที่สนองนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศ โดยการอำนวยความสะดวกแก่บรรดานักลงทุนทั้งหลายเป็นกรณีพิเศษนั่นเอง²¹ ซึ่งภายหลังจากตั้งสำนักงานดังกล่าวแล้ว มีผลทำให้ยอดของจำนวน โรงงานอุตสาหกรรมที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนมีจำนวนมากขึ้น ดังปรากฏในตารางที่ 3-1

¹⁹"ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49", ราชกิจจานุเบกษา, 76 (13 มกราคม 2502) : 12-13.

²⁰ทวี บุญเกิด, "ผลงานในด้านการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ " ใน ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คณะรัฐมนตรี, (พระนคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2507), หน้า 133.

²¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 134.

ตารางที่ 3-1 แสดงจำนวนโรงงานที่ก่อตั้งขึ้นภายหลังการก่อตั้งสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

รายละเอียด	2502	2503	2504	2505	2506	รวม 5 ปี
ผู้ยื่นขอรับส่งเสริม (ราย)	159	78	76	93	134	540
คณะกรรมการอนุมัติ (ราย)	23	39	41	48	66	217
คณะกรรมการไม่อนุมัติ (ราย)	20	16	17	7	3	63
ขอถอน (ราย)	2	3	13	11	12	41
เปิดดำเนินการแล้ว (โรง)	13	22	28	25	12	100
เงินทุนจดทะเบียน (ล้านบาท)	212.4	424.4	237.5	376.2	499.1	1749.6
เงินทุนทั้งสิ้น (ล้านบาท)	399.5	831.9	1186.4	1249.9	1556.2	5223.7
คนไทยได้ทำ (คน)	3397	2365	5110	6340	10861	8073

หมายเหตุ ตัวเลขปี 2502 อันเป็นปีแรกของการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อ
กิจการอุตสาหกรรม ได้มีจำนวนผู้ยื่นคำขอรับการส่งเสริมถึง 159 รายนี้
เพราะได้มีคำขอตกค้างมาตั้งแต่ปี 2497-2502

ที่มา ทวี บุญเกิด, ผลงานในด้านการส่งเสริมการลงทุน...ใน ประวัติและผลงาน..

ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ก่อตั้งบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยขึ้นเนื่องจากการลงทุนประกอบการด้านอุตสาหกรรมในระยะแรกนั้นต้องการเงินในการ
ใช้จ่ายการตั้งบริษัทเงินทุนฯ ดังกล่าว เป็นหน่วยงานที่บริการเงินกู้แก่บรรดานักลงทุนทั้ง
ชาวไทยและชาวต่างประเทศซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้น ดังจะดูได้จากจำนวน
เงินกู้ที่บริษัทฯ ขออนุมัติให้เอกชนกู้ไปซึ่งปรากฏว่ามีจำนวน 345,230 ล้านบาท นับตั้ง
แต่ปี 2502-2511 แยกตามประเภทของอุตสาหกรรมได้ดังนี้

ตารางที่ 3-2 แสดงประเภทอุตสาหกรรมและยอดเงินกู้บริษัท เงินทุน
อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยดำเนินการให้ตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2502 -
30 มิถุนายน 2511

ลำดับ	ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนผู้กู้	ยอดเงินกู้ (ล้านบาท)	คิดเป็น ร้อยละ
1	บริการ	8	54.660	16
2	อาหาร	9	50.470	15
3	การเก็บรักษาและคลังสินค้า	6	34.602	10
4	เยื่อกระดาษและผลิตภัณฑ์เยื่อ กระดาษ	4	33.574	10
5	เหล็กและโลหะอื่น ๆ	3	28.408	8
6	เส้นใยปั่นและทอ	15	22.375	6
7	ผลิตภัณฑ์โลหะ	4	16.435	5
8	ผลิตภัณฑ์สีนแร่โลหะ	5	15.65	5
9	เคมีและ เคมีภัณฑ์	9	14.900	4
10	ยาสูบ	6	14.759	4
11	ไม้	5	12.085	4
12	เหมืองแร่โลหะ	6	9.820	3
13	กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	1	8.000	2
14	การก่อสร้าง	2	7.880	2
15	ยาง	3	6.600	2
16	เครื่องและอุปกรณ์ไฟฟ้า	2	5.000	1
17	ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	3	4.150	1
18	เครื่องจักรกล	2	3.062	1

ตารางที่ 3-2 (ต่อ) แสดงประเภทอุตสาหกรรมและยอดเงินกู้บริษัทเงินทุน อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยดำเนินการให้ ตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2503-30 มิถุนายน 2531

ลำดับ	ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนผู้กู้	ยอดเงินกู้ (ล้านบาท)	คิดเป็น ร้อยละ
19	อุปกรณ์การขนส่ง	1	1.400	-
20	ผลิตภัณฑ์จากน้ำมันปิโตรเลียมและ ถ่านหิน	1	0.800	1
	รวมทั้งสิ้น	95	345,230	100

ที่มา : บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นอกจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมด้วยการตั้งหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สั่งให้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมปี 2503 และ 2505 ขึ้นใช้ด้วย โดยที่เนื้อหาและจุดประสงค์ที่สำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าวในปี 2503 นั้น เหมือนกับความตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33 เกือบทุกประการ²² ส่วนพระราชบัญญัติปี 2505 มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการลงทุนให้เป็นไปโดยสะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น²³ ซึ่งผลจากการใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนปี 2505 ส่งผลดีให้กับนักลงทุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

²²"กฎกระทรวงฉบับที่ 1", ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 77
(1 พฤศจิกายน 2503)

²³"พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมปี 2505",
ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 79 (13 กุมภาพันธ์ 2505)

1. ด้านการลดอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร และอุปกรณ์โรงงาน ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจะได้รับลด อากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์ของโรงงานที่สั่งจากต่างประเทศ วัสดุเครื่องมือ เครื่องใช้กับเครื่องโรงงานสำเร็จรูป รวมถึง อุปกรณ์ในการก่อสร้าง
2. ด้านการลดภาษีการค้าสำหรับ เครื่องจักรอุปกรณ์และส่วนประกอบโรงงาน ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จะได้รับการลด ภาษีการค้าสำหรับเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจการอุตสาหกรรม รวมทั้งเครื่องจักรสำเร็จรูปที่นำมาติดตั้งโรงงานและอุปกรณ์การก่อสร้างโรงงาน
3. ด้านการยกเว้นหรือลดภาษีการค้าสำหรับสินค้าส่งออก ผู้ประกอบการ ๓ จะได้รับสิทธิการยกเว้นภาษีการค้าสำหรับสินค้าที่จะนำออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศโดยมอบหมายให้คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาว่าจะให้ยกเว้นหรือลดภาษีการค้า
4. ด้านการกำหนดระยะเวลาปลอด ภาษีเงินได้หรือการกำหนดระยะเวลาปลอดภาษีสำหรับผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้ขยายระยะเวลาปลอดภาษีหรือสิทธิพิเศษด้าน ภาษีเงินได้ระยะเวลาเสียภาษีแก่ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากเดิม 2 ปีเป็น 5 ปี
5. ด้านการใช้สิทธิพิเศษ ในการส่งเงินตราออกนอกประเทศ ได้ขยายสิทธิประโยชน์ให้ผู้ประกอบการลงทุนชาวต่างประเทศให้กว้างขวางขึ้น กล่าวคือ นอกจากเงินที่นำมาจากต่างประเทศโดยตรงแล้ว เงินกู้จากต่างประเทศ ผลกำไรที่เกิดจากทุนนี้ ดอกเบี้ยเงินกู้จากต่างประเทศ รวมถึง เงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ที่มีข้อผูกพันตามสัญญาเกี่ยวกับการใช้สิทธิหรือบริการต่าง ๆ สามารถจะส่งออกไปยังต่างประเทศได้
6. ด้านการลดอากรขาเข้าสำหรับ วัตถุดิบ ที่นำเข้ามาภายในประเทศได้ กำหนดหลักการให้ลดหย่อนแก่กิจการอุตสาหกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ
 - ประเภท ก ได้แก่อุตสาหกรรมที่สำคัญและจำเป็นแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมประเภทนี้จะได้รับสิทธิลด อากรขาเข้าแก่วัตถุดิบที่นำมาป้อนในอุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นระยะเวลา 5 ปี

-ประเภท ข ได้แก่ อุตสาหกรรมที่สำคัญและจำเป็นแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศรองจากอุตสาหกรรมในประเภท ก อุตสาหกรรมประเภทนี้จะได้รับสิทธิการลดอากรขาเข้าและภาษีการค้ำลงกึ่งหนึ่ง สำหรับวัตถุดิบและวัสดุที่จะเป็น ซึ่งจะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ เป็นระยะ 5 ปี

-ประเภท ค ได้แก่ อุตสาหกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากสองประเภทที่กล่าวมา โดยประเภทนี้ได้รับสิทธิการลดอากรขาเข้า และภาษีการค้ำลงได้หนึ่งในสี่ เป็นระยะเวลา 5 ปี²⁴

ความพยายามด้านต่าง ๆ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ส่งผลทำให้งานด้านอุตสาหกรรมของไทยเติบโตอย่างมาก นอกจากนั้นเพื่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตระหนักดีว่าต้องใช้พื้นฐานทางด้าน การเกษตรกรรมช่วยผลิตวัตถุดิบป้อนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงได้มีการพัฒนาทางด้าน การเกษตรควบคู่ไปด้วย

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มทำการผลิต ทาง การเกษตรเพื่อส่งออกทางการค้า ภายหลังจากทำสนธิสัญญาเบาริงใน พ.ศ. 2398 ได้มีการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกออกไปเป็นจำนวนมาก ดังจะดูได้จาก การขยายพื้นที่ปลูกข้าว ซึ่งเป็นสินค้าหลักทางการเกษตรของ ไทยจาก 6 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2393 เพิ่มขึ้นเป็น 21 ล้านไร่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2475-2482 และยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่การเพิ่มขึ้นที่การเพาะปลูกดังกล่าวนี้ที่ดินจำนวนมาก เป็นดินไม่มีคุณภาพหรือไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก รวมทั้งเกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า เพื่อทำการเพาะปลูก ปัญหาดังกล่าวได้ตกมาถึงสมัยการพัฒนาเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งจำเป็นต้องหาทางแก้ไข ทางหนึ่งที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นว่าเป็นหนทางแก้ไขเพื่อที่จะให้ผลผลิตทางการเกษตรป้อนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมก็คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตใหม่ จากเดิมที่เป็นการผลิตแบบขยายพื้นที่เพื่อเพิ่มผลผลิต (Extensive Farming) ไปเป็นการผลิตแบบใหม่ที่เพิ่มผลผลิตโดยไม่ต้องเพิ่มหรือขยายเนื้อที่เพาะปลูก แต่เป็นการเพิ่ม

²⁴จารึก สุดาใจ, "นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2501-2506", (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคีวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529).

ปัจจัยการผลิตอย่างอื่นเข้าไป (Intensive Farming) โดยเฉพาะการทำนาสองครั้งต่อปี1 นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ยังได้มีความพยายามที่จะสร้าง คำนิยมให้ชาวเกษตรกรหันมาทำการเพาะปลูกโดยเฉพาะการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปอ ผ้าย ยางพารา ดังคำกล่าวของจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ที่มีต่อเกษตรกรตอนหนึ่งว่า

กสิกรรมเป็นวิถีทางอันแน่นอนที่สุดที่จะให้คนเรามีชีวิตเป็นหลักฐานมั่นคง เป็นอิสระแก่ตัว ช่วยตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งอาศัยผู้อื่นอยู่เสมอไป...กสิกรรม มิได้ทำแต่อาหารเท่านั้น ยังทำของใช้อย่างอื่น เช่น ผ้านุ่งห่มต้องทำจากฝ้าย กระจอบใส่ข้าวต้องทำจากปอ ยางรถยนต์ต้องทำจากต้นยาง. ขอให้ท่านพอใจ และภูมิใจว่าท่านตั้งต้นชีวิตในทางที่ถูกแล้ว ที่ยึดเอากสิกรรมเป็นทางดำเนินชีวิตของท่าน... 25

จะเห็นได้ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ได้ให้ความสำคัญกับการเพาะปลูก เพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบที่จะป้อน เข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม และ เพื่อเพิ่มจำนวนผลผลิต ทางการเกษตรประมาณร้อยละสามต่อปี²⁶ ตามที่ระบุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ได้สั่งให้ดำเนินการดังนี้

1. การสร้างระบบชลประทานและพลังงานไฟฟ้า

จากกล่าวได้ว่าตลอดเวลาที่จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญกับการชลประทานเป็นอย่างมาก ดังคำพูดของจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ขณะออกตรวจราชการภาคอีสาน ความว่า

25 นิวัฒน์ ฉิมพาลี, "พัฒนาการเศรษฐกิจและผลกระทบต่อชนบทไทย", วารสารธรรมศาสตร์ 8 (กรกฎาคม-กันยายน 2521) 52

26 เสนาะ อุณาภูล, "การวางแผนพัฒนาระดับชาติ", การวางแผนสื่อการพัฒนา, หน้า 5-6.

... เรื่องน้ำเป็นปัญหาสำคัญมาก ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นจังหวัดใดมีน้ำสมบูรณ์ ประชาชนในจังหวัดนั้นหน้าตาผ่องใส ผิวพรรณสะอาดสดชื่น พืชพันธุ์ธัญญาหาร ในการเพาะปลูกก็ได้ผลดี ทำให้การเกษตรของจังหวัดนั้น รุ่งเรือง และสดใสดำเนินไปด้วย²⁷

นอกจากการชลประทานจะทำให้เกิดผลดีต่อการเพาะปลูกแล้ว ยังนำไปสู่การเกิดพลังงานไฟฟ้า ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือพลังงานไฟฟ้าทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพราะสามารถนำไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงการแจกจ่ายไปสู่ประชาชน ดังนั้นในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการพัฒนาด้านการชลประทานเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผลจากการพัฒนามิได้ส่งผลที่มากขึ้นเท่าใด เพราะปรากฏว่าพ.ศ. 2500 มีน้ำใช้ได้ประโยชน์แก่พื้นที่ 7,255,700 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 10,675,300 ไร่ ในปี พ.ศ. 2506²⁸ ซึ่งในระยะเวลา 6 ปีมีการใช้น้ำเพื่อเป็นประโยชน์แก่พื้นที่เพิ่มขึ้นจำนวนเพียง 3,419,600 ไร่ ซึ่งงานของกรมชลประทานในช่วงนี้ได้แก่การขยายงานชลประทานไปยังท้องที่ต่าง ๆ ดังนี้

การพัฒนาระบบชลประทานและพลังงานไฟฟ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีโครงการสำคัญอยู่ 2 โครงการ คือ

ก. โครงการพัฒนาแม่น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสามารถช่วยเก็บน้ำเพื่อการชลประทานได้ในพื้นที่ 700,000 ไร่ และผลิตพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำขนาด 25,000 กิโลวัตต์ ๗ ปีละ 95 ล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมง

ข. โครงการพัฒนาแม่น้ำพุง จังหวัดสกลนคร ช่วยในกิจการชลประทานในเขตนี้ และช่วยในการผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ปีละ 18 ล้านกิโลวัตต์ ต่อชั่วโมงจากรองไฟฟ้าพลังน้ำขนาด 6,300 กิโลวัตต์

²⁷จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, "คำปราศรัยในการไปตรวจราชการภาคอีสาน" 12 เมษายน 2503 ใน ประมวลสุนทรพจน์, หน้า 66.

²⁸กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ, อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ (17 มีนาคม 2507), หน้า 253.

การพัฒนา ระบบชลประทานและพลังงานไฟฟ้าภาคเหนือ ซึ่งมีโครงการอยู่ 5

โครงการ คือ

ก. โครงการเขื่อนเก็บน้ำท่าปลา แม่น้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถช่วยในการป้องกันน้ำท่วมภาคกลาง และผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ปีละ 300,000 กิโลวัตต์ หรือปีละ 1,200 ล้านยูนิท

ข. โครงการแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทดและส่งน้ำบริเวณพื้นที่ 150,000 ไร่

ค. โครงการเขื่อนเก็บน้ำกืด จังหวัดเชียงใหม่ ช่วยในการชลประทานและการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งได้จำนวนพื้นที่ถึง 200,000 ไร่

ง. โครงการเขื่อนเก็บน้ำกิ่วลม จังหวัดลำปาง สามารถช่วยในการชลประทานคือช่วยให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชในฤดูแล้งในเนื้อที่ประมาณ 90,000 ไร่

จ. โครงการเขื่อนเก็บน้ำพาขอ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งช่วยในการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง

การพัฒนา ระบบชลประทานและพลังงานไฟฟ้าภาคกลาง ซึ่งมีโครงการสำคัญที่จะนำมากล่าวอยู่ 3 โครงการ คือ

ก. โครงการแม่กลองใหญ่ สามารถช่วยในการชลประทานในพื้นที่จำนวนมากถึง 2,400,000 ไร่

ข. โครงการเขื่อนเก็บน้ำแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ช่วยในการชลประทานเนื้อที่ 123,000 ไร่

ค. โครงการเขื่อนเก็บน้ำแม่ปราง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ช่วยในการชลประทานเนื้อที่ 150,000 ไร่

การพัฒนา ระบบชลประทานและพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ ซึ่งมีโครงการสำคัญที่จะนำมากล่าวอยู่ 3 โครงการ คือ

ก. โครงการท่าเขียด จังหวัดพัทลุง สามารถช่วยในการชลประทานถึง 100,000 ไร่

ข. โครงการแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถช่วยในการชลประทานเนื้อที่ถึง 300,000 ไร่

ค. โครงการแม่น้ำปัตตานี จังหวัดยะลา และปัตตานี ช่วยในการชลประทาน เนื้อที่ 150,000 ไร่ และสามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ปีละประมาณ 27,000 กิโลวัตต์

ผลจากการพัฒนาระบบชลประทานและพลังงานไฟฟ้าดังกล่าวนี้ นอกจากจะอำนวยความสะดวกในด้านเกษตรกรรมคือ เพิ่มจำนวนเนื้อที่เพื่อการชลประทานนับหลายล้านไร่แล้วผลที่ตามมาอีกด้านหนึ่งก็คือ ผลผลิตในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรสามารถผลิตได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากได้มีการขยายพื้นที่การเกษตรนั่นเอง ช่วยในการส่งผลิตผลไปป้อนภาคอุตสาหกรรมที่รัฐบาลกำลังให้การสนับสนุนได้เป็นอย่างดี และ อีกประการหนึ่งการพัฒนาชลประทานยังทำให้กำลังการผลิต พลังงานไฟฟ้าของประเทศเพิ่มขึ้นหลายแสนกิโลวัตต์อีกด้วย ดังข้อมูลที่ยืนยันการเพิ่มขึ้นของ พลังงานไฟฟ้าจากสำนักงานการพลังงานแห่งชาติ อันจะทำให้มีไฟฟ้าใช้ภายในโรงงานอุตสาหกรรม ที่กำลังได้รับการสนับสนุนได้รายงานไว้ดังนี้

ตารางที่ 3-3 แสดงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าตั้งแต่ 2502-2506

รายการ	2502	2503	2504	2505	2506
จำนวนกิโลวัตต์ที่ติดตั้ง	160,340	177,610	264,470	273,150	357,000
จำนวนพลังงานที่ผลิต (ล้านหน่วย)	435.73	501.17	611.88	709.21	ยังรวบรวม ไม่ได้
จำนวนพลังงานที่ขาย (ล้านหน่วย)	311.13	368.51	466.54	543.66	"
จำนวนผู้ซื้อไฟ	723,004	503,532	445,580	487,040	"

ที่มา : การพลังงานแห่งชาติ

แม้รัฐบาลจะกล่าวว่าการพัฒนาระบบชลประทาน จะก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่เกษตรกรโดยตรง กล่าวคือ ทำให้เกษตรกรได้มีน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น และยังช่วยป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ทำมาหากินของเกษตรกรอีกด้วย แต่ผลประโยชน์สำคัญมากกว่านี้ ซึ่งรัฐบาลได้คาดหวังไว้ล่วงหน้าแล้วก็คือ การสร้างเขื่อนเพื่อการชลประทานนี้ทำให้มีพลังงานไฟฟ้าเพื่อใช้ในกิจการอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น กล่าวคือ โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นใหม่อันเป็นผลจากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมของ จอมพลสฤษดิ์ ต่างก็ได้รับประโยชน์จากพลังงานไฟฟ้าราคาถูกและพอเพียงภายในประเทศกันทั่วถ้วนหน้า ดังทัศนะ ของนักวิชาการไทยท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า

...การสร้างเขื่อนกั้นน้ำนั้น จุดประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือ การผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำ เพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรมและอีกส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการเกษตร²⁹

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ได้พัฒนากิจการไฟฟ้าถึงจุดสูงสุด กล่าวคือสามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ถึงขั้นที่จะนำมาใช้ได้พอเพียงในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้ว³⁰ ต่อมาไม่นานนักรอบ ๆ กรุงเทพฯ และเขตกรุงเทพฯ ก็มีโรงงานอุตสาหกรรมอุบัติขึ้นจำนวนมาก

²⁹ณรงค์ เพชรประเสริฐ "การขยายตัวของทุนนิยมในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2488 ถึงปัจจุบัน," ใน การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย พ.ศ. 2488-ปัจจุบัน. สมภพ มานะรังสรรค์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2524), หน้า 98.

³⁰บุญชนะ อัดถากร ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดของจอมพลสฤษดิ์กล่าวว่า ในสมัยนี้ การผลิตพลังงานไฟฟ้าได้เพิ่มขึ้นถึง 200,000 กิโลวัตต์ พร้อม ๆ กับการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมรากฐานการพัฒนาอื่น ๆ เช่น ทางรถไฟ ทางหลวงก็เพิ่มขึ้นทั้งสิ้น

2. การสร้างถนน

การที่จะส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตรกรรมเพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนในโรงงานอุตสาหกรรมตามระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม วิธีทางหนึ่งที่ต้องทำคือการสร้างถนนและปรับปรุงถนนเดิมให้มีมาตรฐานมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรเข้าสู่เมืองหลวงและป้อนสู่โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ตระหนักถึงความสำคัญนี้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากที่บุญชนะ อรรถากรได้กล่าวไว้ว่า

ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทางหลวงในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งนี้เพราะว่าเมื่อมีระบบทางที่ดีแล้ว การแลกเปลี่ยนสินค้า และผลิตภัณฑ์จากแหล่งผลิตและแหล่งการค้าก็จะเป็นไปโดยสะดวก 31

เมื่อเส้นทางการคมนาคมโดยเฉพาะถนนมีความจำเป็นต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นในสมัย ของจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์จึงได้มีการสร้างและปรับปรุงถนนเป็นจำนวนมาก ถนนสายที่สำคัญหลัก ๆ มีดังนี้

1. ถนนสายกรุงเทพฯ-สระบุรี มีความยาว 108 กิโลเมตร เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมระหว่างภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกรุงเทพฯ
2. ถนนสายกรุงเทพฯ-นครปฐม มีความยาว 50 กิโลเมตร เป็นส่วนหนึ่งของถนนเพชรเกษม ซึ่งเชื่อมภาคกลางกับภาคใต้
3. ถนนสายกรุงเทพฯ-ตราด มีความยาว 388 กิโลเมตร แต่ถนนสายนี้ยังอยู่ในขั้นสำรวจและออกแบบ ยังไม่ได้ลงมือทำการก่อสร้าง
4. ถนนสายนครราชสีมา - หนองคาย มีความยาว 360 กิโลเมตร เพื่อใช้เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับ ภาคกลาง

31บุญชนะ อรรถากร, "งานเกี่ยวกับการพัฒนาที่สำคัญในสมัยรัฐบาล ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ ปี 2502-2506", คณะรัฐมนตรี, ใน ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ุณะรัชต์ (พระนคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2507), หน้า 92.

5. ถนนสายระนอง - ตะกั่วป่า มีความยาว 174 กิโลเมตร เป็นส่วนหนึ่งของ ถนนเพชรเกษม ซึ่งเลียบริมชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้และใช้เป็นทางเชื่อมกับระบบทางหลวงของสหพันธรัฐมาเลเซียที่จังหวัดสงขลา

6. ถนนสายสุราษฎร์ธานี-ถนนเพชรเกษม มีความยาว 120 กิโลเมตร ใช้เป็นทางเชื่อมกับถนนสายระนอง - ตะกั่วป่า ซึ่งจะช่วยให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้³²

การสร้างถนนใหม่ดังกล่าวนี้มีผลทำให้เกิดเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเมืองหลวงไปยังเมืองต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งนอกจากจะส่งผลถึงเรื่องความมั่นคงแล้วยังช่วยสนองตอบด้านการขนถ่ายสินค้าและ ผลิตภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่จังหวัดต่าง ๆ ซึ่งทำให้บรรดานักลงทุนได้ผลประโยชน์มาก และประโยชน์ที่สำคัญอีกประการของการสร้างถนนใหม่ ๆ ดังกล่าวคือ ทำให้สินค้าทางการเกษตรมุ่งเข้าสู่ตัวเมือง เมืองหลวงตลอดจนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการสร้างถนนของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงส่งผลดีต่อการเกษตรและระบบเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ผลเสียที่ตามมาก็คือการตัดถนนในสมัยการพัฒนาได้ทำให้เกิดการรื้อถนนเก่าในเขตที่ถนนตัดผ่าน อันนำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

3. การจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร

เมื่อ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ดังนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงจำเป็นต้องช่วยเหลือการเกษตรอย่างมาก และอีกสิ่งหนึ่งที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มุ่งกระทำในสมัยของตนเองคือการพัฒนาเกี่ยวกับที่ดิน ซึ่งมีความจำเป็นในการเกษตร สิ่งที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำคือ

ก. การจัดสรรที่ดิน การจัดสรรที่ดินในประเทศไทยนั้นเป็นกิจการอันหนึ่งที่รัฐบาลในสมัยปฏิวัติ อันมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีให้การสนับสนุนเป็นอย่างมาก กิจการดังกล่าวนี้ได้จัดอยู่ในท้องที่ชนบทต่าง ๆ และบางแห่งได้จัดในท้องที่ห่างไกลจากชุมชนออกไป

³²เรื่องเดียวกัน, หน้า 93-94.

สหกรณ์ที่ดินนี้³³ ได้มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2478³³ และในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ขยายกิจการดังกล่าวออกไปอีก วัตถุประสงค์ดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูน ผลผลิตทางการเกษตรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ สหกรณ์ที่ดินดังกล่าวได้แบ่งเป็นรูปของสหกรณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1. สหกรณ์เช่าซื้อและผู้เช่า มีวัตถุประสงค์จะช่วยให้ผู้เช่าได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินที่ตนเพาะปลูก หรือมีโอกาสดำเนินที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกในระยะเวลาอันยาวนานและเสียค่าเช่าในอัตราพอสมควร เป็นการสร้างความมั่นใจว่าตนได้ทำการเพาะปลูกในที่ดินแปลงที่เช่าได้นั้นในปีต่อไปอีก และตนจะได้มีกำลังใจในการปรับปรุงที่ดินให้สามารถผลิตผลผลิตได้ดียิ่งขึ้น

2. สหกรณ์นิคม มีวัตถุประสงค์ช่วยผู้ที่ไม่มียากที่ดินทำการประกอบอาชีพหรือมีแต่เนื้อที่ไม่พอทำกินให้ได้มีที่ดินเป็นของตนเองเพื่อตั้งหลักแหล่งเป็นที่อยู่อาศัยให้ถาวรตลอดไปด้วย

3. สหกรณ์บำรุงที่ดิน มีวัตถุประสงค์ช่วยผู้ที่มีที่ดินของตนเองอยู่แล้วแต่ผลผลิตต่ำ หรือการทำการเพาะปลูกไม่ได้ผลดี เพื่อให้สามารถทำการเพาะปลูกได้ผลแน่นอน เพิ่มพูนขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ

สหกรณ์ที่ดินรูปต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้ขยายไปยังชนบทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ข. การก่อตั้งกรมพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน ถือได้ว่าเป็นกรมใหม่ซึ่งสังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ถือกำเนิดขึ้นในสมัยของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี คือ กรมพัฒนาที่ดินได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2506 เนื่องจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีความเห็นว่า

³³กระทรวงพัฒนาการ, อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์..., หน้า 71

ที่ดินเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกษตร รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับ การสำรวจ การทดลอง การวางแผนและนโยบายเพื่อพัฒนาทรัพยากรประเภทนี้อย่างจริงจัง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มผลผลิตของประเทศอย่างแท้จริง ประกอบกับงานพัฒนาที่ดินนี้ ยังกระจัดกระจายอยู่ในหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย กรมกสิกรรม กระทรวงเกษตร เป็นต้น จึงเห็นว่าควรได้รวมงานอยู่ในแหล่งเดียวกัน³⁴

จากความคิดเห็นดังกล่าวทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จัดตั้งกรมพัฒนาที่ดินขึ้น ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้

1. สำรวจดินเพื่อให้ทราบถึงสภาพความอุดมสมบูรณ์และธรรมชาติของดิน
2. วางโครงการจำแนกประเภทที่ดินและการใช้ที่ดินให้เหมาะสมเป็นประเภท ๆ เพื่อใช้ในการสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน ที่อยู่อาศัย คมนาคม อุตสาหกรรม ป่าไม้ เหมืองแร่ และเกษตรกรรม เป็นต้น
3. ทำการสำรวจเนื้อดิน วิเคราะห์ดิน ค้นคว้าและปรับปรุงดินเพื่อพัฒนาผืนดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด
4. ทำการอนุรักษ์ดิน เพื่อป้องกันการเสื่อมค่าของดิน และป้องกันที่ดินถูกชะล้างพังทลาย
5. วางแผนการใช้ดินให้มีประสิทธิภาพ และประหยัด ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
6. จัดสรรที่ดินให้ราษฎรประกอบอาชีพ ตลอดจนค้นคว้าและดำเนินการให้เกษตรกรได้ใช้ และเป็นเจ้าของที่ดินตามขนาดที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามโครงการเศรษฐกิจและแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

จากหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินจะ เห็นได้ว่าเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตแก่เกษตรกรตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการเกษตรด้วยเช่นกัน

³⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 149.

จากแนวคิดและการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น มีจุดประสงค์เพื่อทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมเติบโตในประเทศไทย ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำอย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกัน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ตระหนักดีว่าการจะทำให้ระบบเศรษฐกิจเติบโตได้ดีในสังคมหนึ่ง จำเป็นอย่างมากที่สังคมนั้นจะต้องเหมาะสมและพร้อมที่จะรับกับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงต้องทำการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน